

Vídeo 28. Aspectes generals de la implementació

Enric Aragonès, metge de família. CAP de Constantí

L'objectiu d'aquest projecte implica (1) dissenyar, i (2) dur a terme –amb la vostra imprescindible col·laboració– **una estratègia activa per la implementació del model INDI per al maneig de la depressió.**

L'àmbit d'aquesta experiència són els centres d'atenció primària del Camp de Tarragona i de la SAP Vallès Occidental, incloent els centres de salut mental de referència dependents de l'Institut Pere Mata a Tarragona i de Parc Taulí al Vallès. Dintre de cadascuna d'aquestes dues àrees una part dels centres no participen en la implementació i actuaran com a **grup control** per poder avaluar l'impacte de la implementació.

En el disseny de l'estratègia d'implementació ens basem en el model PARIHS (*Promoting Action on Research Implementation in Health Services*). Aquest és un marc teòric i operatiu que estableix la implementació reeixida com a funció de tres elements (a) l'evidència que dona suport a la innovació proposada, (b) el context, que inclou tant els elements afavoridors de la implementació com els obstacles i dificultats —que haurem d'identificar i manejar— i (c) els mecanismes que facilitaran el canvi, és a dir, totes les accions i mesures organitzatives i d'altres tipus que emprendrem per fer efectiva la implementació.

Aquest és un model molt interessant perquè, p. ex., quan parla d'**evidència** considera tant les fonts òbvies d'evidència (assajos clínics, metanàlisis), com també l'evidència que tàcita provinent d'altres fonts 'no publicades'.

L'evidència tàcita inclou l'experiència dels professionals que treballen sobre el terreny, les preferències dels pacients i el coneixement local, i tot això és molt important quan es vol introduir una innovació en la pràctica assistencial que tingui un impacte real i que perduri. Per extreure aquesta evidència 'no publicada' hem organitzat reunions de discussió (grups focals) amb professionals (metges, infermeres) i pacients en les dues regions participants.

El **context** contempla tant els elements que poden entorpir o dificultar la implementació com els factors que la poden promoure i facilitar.

Ens podem referir a la '**cultura**' de la nostra institució respecte a la innovació o a la millora. Un aspecte 'clau' en la cultura actual de l'ICS és la iniciativa INNOBICS —un nou sistema de gestió integral de la innovació en l'Institut Català de la Salut— que ha acreditat aquest projecte com a 'iniciativa innovadora', fet que implica que l'estructura de l'ICS prioritza i dona suport a la implementació de l'INDI. Una altre aspecte rellevant és la cultura de formació continuada dels

professionals i les estructures de formació de l'ICS (ho estem utilitzant per aquest curs). Respecte al **lideratge**, la nostra estratègia ha estat alinear l'organització del projecte amb l'estructura de lideratge establerta a l'ICS (com veurem d'aquí a un moment).

L'atenció primària de l'ICS té integrants en els seu funcionament procediments ben establerts i, en general, ben acceptats **d'avaluació i feedback** (EQA, DPO...) per promoure bones pràctiques clíniques i millores assistencials i organitzatives. Una bona utilització d'aquests elements ens pot ajudar a implementar l'INDI.

És cert que **no tot és favorable en el context**, però hem de ser capaços d'aprofitar i utilitzar els elements que ens donen avantatge i intentar manejar o transformar els elements negatius o que poden obstruir la implementació.

El tercer element de l'equació és la **'facilitació'**. La facilitació és el procediment 'actiu' per moure els elements (a) des d'una zona d'evidència feble a una zona d'evidència forta (ho hem fet sistematitzant l'evidència explícita —que ja era 'forta'— i investigant en grups de discussió de professionals i pacients l'evidència tàcita), i també (b) per moure els elements de la implementació des d'una zona de context feble o 'no favorable' a la zona de context afavoridor.

Aquest element clau el desenvoluparem en diversos nivells instaurant les figures de referent de centre, i del referent territorial de projecte que liderarà, a nivell territorial, la implementació del projecte. Ambdues figures es consideren **facilitadors interns**, es a dir, figures que pertanyen a la pròpia institució on s'introdueix la innovació.

També apareixen en aquesta gràfica els professionals que treballen sobre el terreny. Quina és la vostra funció? Doncs cadascú des del seu rol professional manejar la depressió seguint les directrius del model INDI (que no són més que una adaptació de les recomanacions basades en l'evidència i sistematitzades en les guies clíniques) i utilitzant els recursos que l'INDI posa al vostre abast (fulls de monitoratge, qüestionaris, guia, programa psicoeducatiu, etc.). És cert que en la pràctica real no sempre és fàcil seguir al peu de la lletra els protocols i les guies i que cal adaptar la nostra actuació professional a cada pacient i a cada situació concreta, però s'ha demostrat que apropar l'actuació clínica a aquests estàndards tant com es pugui és beneficiós pels pacients.

Els **referents de centre** són professionals de cada centre que tenen la funció de motivar i animar els seus companys en la implementació de l'INDI, resoldre dificultats o dubtes, fer d'interlocutor entre l'equip impulsor i els professionals, etc. En definitiva, un paper no gaire diferent del desenvolupat per referents d'altres àrees o processos clínics.

Assumeixen el paper de **referents territorials**, un per cada territori, les directores assistencials de Tarragona Dra. Laura Palacios i del SAP Vallès Occidental Dra. Eva Bellerino i així alineem l'organització de l'INDI a l'estructura existent.

L'equip impulsor del projecte ens instituïm com a **facilitadors externs**, i des d'aquesta posició oferim suport tant als referents territorials, com als referents de centre, com als professionals (metges, infermeres, *care managers*...) que treballem sobre el terreny (amb una relació fluida i bidireccional que no reflecteixen aquestes fletxes).

L'equip impulsor (facilitador extern) oferim una varietat de serveis:

A les institucions: (1) assessoria, tenint en compte que l'INDI implica canvis no solament clínics o assistencials sinó també organitzatius: rols professionals, relació amb proveïdors de salut mental, etc., (2) possibilitat d'adaptar la intervenció a necessitats o particularitats locals (com si féssim un vestit a mida), (3) formació específica i suport específic als referents territorials i de centre.

Als professionals i EAPs: (1) un programa de formació continuada, del que forma part aquest mateix curs i altres activitats que anirem realitzant, (2) un formació més específica per les infermeres que exerceixen el rol de *care manager*, (3) materials de suport, com un Manual INDI, la Guia de Psicoeducació amb fulletons pels pacients, un blog amb continguts científics, clínics i formatius en relació al projecte, etc., (4) eines clíniques, com la guia de la depressió informatitzada i integrada a l'eCAP, el PHQ9 com a instrument de monitoratge dels símptomes, sistemes de registre a la Intel·ligència Activa, etc. (5) eines d'avaluació i feedback, com l'EQA, que tot i les seves evidents limitacions i imperfeccions poden constituir instruments potents per facilitar la implementació: una sèrie d'indicadors que informen al professional com ho està fent respecte al diagnòstic, tractament o seguiment de la depressió, i (6) un sistema d'acreditació de professionals i centres de la seva participació en la implementació de l'INDI segons una sèrie de criteris pre establerts.

Tot això ho durem a la pràctica si podem comptar amb la vostra imprescindible col·laboració i esperem tenir bons resultats, que avaluarem i que en un cicle de millora ens serviran per modelar i perfeccionar la intervenció de forma continuada.

El coneixement i l'experiència obtinguts amb aquest pla, limitat inicialment a les àrees geogràfiques del Camp de Tarragona i del Vallès Occidental que hem esmentat, ens hauran de permetre passar a una següent fase de desplegament del programa INDI d'atenció a la depressió en tota l'atenció primària catalana i llavors esperarem seguir comptant amb alguns de vosaltres que, com a pioners, vulgueu col·laborar en aquesta nova etapa.